

ОСМАНСКО КУЛТУРНО НАСЛЕЂЕ У СРБИЈИ

КУЛТУРНО БЛАГО СРБИЈЕ

Државна граница

Ознаке насељених места

Назив града

Општински центар

Реке и језера

Ауто-пут

Магистрални пут

Локални пут

Аеродром

Османско културно наслеђе

NIŠ

Bela Crkva

Perućacko jezero
Drina

Османско културно наслеђе у Србији

Османско културно наслеђе на територији Србије може да се прати на основу очуваних архитектонских споменика и трагова који су остали у језику – турцизмама, тј. оријентализама, али и међусобних утицаја под којима је настала специфична култура исхране...

На врхунцу моћи, средином 16. века, Османско царство се простирало на три континента и контролисало Црно и Црвено море и источни део Средоземља.

Османско освајање земаља које су биле у саставу моћног српског царства Душана Силног започето је након Маричке битке 1371. и Косовске битке 1389. године. Ипак, независна српска држава, Деспотовина Србија, опстала је до средине 15. века. После пада престонице Смедерева, 1459. године, српска држава је нестала са историјске позорнице а њена целокупна територија ушла је у састав Османског царства.

У југоисточну Европу Османско царство је донело нови поредак, нову административну управу и нову веру, али није брисало у корену све затечене друштвене односе и институције, већ их делимично прихватало и прилагођавало свом државном моделу. Као резултат те синтезе настао је нови цивилизацијско-културни круг, чије се присуство и данас осећа у већини друштава на Балкану, који се дефинише као „оријентално културно наслеђе“.

Цивилизацијски, односно друштвени и културни утицаји ретко су једностранни. У сусрету или сукобу две цивилизације обично долази до међусобног прожимања, тако да и друштво у слабљењу може понешто да понуди друштву у успону, зависно од тога колико је отворено за стране утицаје.

У историографијама балканских земаља период османске владавине више се не осликава само као „турско ропство“, „турски јарам“ и сл., већ се уочавају и позитивне стране османске државе, које су биле нарочито изражене у њеном класичном периоду, до 1600. године. У овој брошури представљени су најзначајнији споменици Османског културног наслеђа, иако их има знатно више на територији Србије.

Тврђаве

Туристичка организација Београда
www.tob.co.rs

Туристичка организација Ниша
www.visitnis.com

Туристичка организација Голубац
www.togolubac.rs

Туристичка организација општине Велико Градиште
www.tovg.org

Туристичка организација општине Кладово
www.tookladovo.rs

Туристичка организација града Шапца
www.sabacturizam.org

Тврђава (кале или хисар) представља фортификацију грађену од камена, са или без кула. Османлије су на тлу Србије углавном користиле већ постојеће тврђаве, које су дозирали и преправљали према својим потребама. Како је одржавање тврђава било веома скупо и захтевно, на нашим просторима користили су само тврђаве које су се налазиле у пограничним крајевима или на стратешки важним путним правцима, док су остале напуштане. За османски период карактеристична је и изградња паланки, лаких утврђења изграђених првенствено од дрвета, које је било лако саградити, али и напустити у случају потребе без бојазни да ће их непријатељ искористити у офанзивне сврхе. Најбољи пример за османско прилагођавање постојеће тврђаве својим потребама је Нишка тврђава.

- Београдска тврђава
- Нишка тврђава
- Голубачка тврђава
- Рамска тврђава
- Тврђава Фетислам
- Шабачка тврђава

Рамска тврђава

Многе тврђаве у Србији које су изграђене у периоду владавине Османског царства настале су на темељима античких, византијских и средњовековних градова. Међу њима је и Нишка тврђава, чије се импозантне зидине убрајају међу најбоље очуване на читавом Балкану. Свој садашњи изглед тврђава је добила двадесетих година 18. века, када је северна Србија, изнад ушћа две Мораве код Сталаћа, ушла у састав Хабзбуршке монархије, а Ниш постао центар османлијскихседа у Европи.

Зидине средњовековног града Рама налазе се на стрмој литици десне обале Дунава. Тврђаву је 1483. године обновио султан Бајазит II. Топовски отвори на тврђави чинили су је једном од првих артиљеријских тврђава на том подручју.

Тврђава Стари град у Шапцу, према врсти градње, спада у категорију сталних утврда, какве су подизане ради трајне заштите одређене области, трга, рудника, раскршћа или каквог другог стратешки важног места.

Голубачка тврђава

Тврђава Фетислам

Џамије

Алтун-алем џамија, Нови Пазар

Султан-Валиде џамија, Сјеница

Туристичка организација Београда
www.tob.co.rs

Туристичка организација Ниша
www.visitnis.com

Туристичка организација Новог Пазара
www.tonp.rs

Туристичка организација Сјенице
www.turizamstenica.com

ЏАМИЈЕ

Џамија је исламска богомоља око које се развијао центар читавог насеља, или његовог дела (махале). Прве џамије настале су на тлу Арабљанског полуострва у 7. веку, тако да је до османског времена том сакралном објекту развијена форма. Османске џамије су првенствено попримиле утицај персијске, на истоку, и византијске архитектуре, у европским деловима царства. Џамија, поред минарета (кула са које се верници позивају на молитву), обавезно садржи михраб (ниша окренута ка Меки) и минбар (предикаоница). Најзначајније очуване џамије на тлу Србије су:

- Бајракли џамија у Београду, 17. век
- Ислам Агина џамија у Нишу, 18 –19. век
- Алтун-алем џамија у Новом Пазару, 16. век
- Синан-пашина џамија у Призрену, 17. век*
- Султан-Валиде џамија у Сјеници, 19. век

Џамије у Србији чине спој турске селџучке и византијске архитектуре. Након освајања Цариграда, 1453. године, Црква Свете Софије, која је претворена у џамију – Аја Софију, постала је узор свим градитељима џамија, нарочито у европском делу Царства. Ипак, на простору Србије нису грађене велелепне џамије јер је то била област у унутрашњости Царства, са релативно ниским процентом муслиманског живља, те није било неопходно грађење монументалних духовних објеката. За османске џамије карактеристични су високи, витки минарети, које имају готово све џамије на територији Србије.

Бајракли џамија, једина џамија која је сачувана у Београду, подигнута је између 1660. и 1688. године. То је грађевина квадратне основе, са куполом ослоњеном на осмоугаони тамбур. Име је добила по **барјаку** – застави, којим се давао знак другим џамијама да је време за молитву.

Ислам Агина џамија, Ниш

Бајракли џамија, Београд

Хамаами

Туристичка организација општине Бач
www.turizambac.com

Туристичка организација Врања
www.tovranje.org.rs

Туристичка организација Новог Пазара
www.tonp.rs

Организација за туризам, културу и спорт Сокобања
www.sokobanja.rs

Туристичка организација Ниша
www.visitnis.com

Хамаами су оријентална купатила чије се порекло везује за римска купатила. Као и у другим исламским државама које су претходиле или су биле савременице Османског царства, поред хигијенског, хамаами су имали и изражен социјални значај као једно од важних места окупљања, нарочито за жене, које су у великој мери биле везане за кућу.

Хамаами у Србији имају многе сличности, али се оне не могу окарактерисати као правило. Реч је о градитељским елементима и поступцима који су углавном уобичајени за османске хамаме, али који свакако привлаче пажњу:

- двојни тип хамама, у којем је једна половина за жене а друга за мушкарце (Нови Пазар, Призрен и Сокобања)
- градња наизменично каменом и опеком (хамам у Призрену)
- темељи старијих римских терми као основа (као у хамам у Сокобањи у којем је у женском делу очуван аутентични под из римског доба)
- куполе које покривају сваку просторију хамама (Нови Пазар)

Најбоље очувани хамаами на тлу Србије су:

- Хамам у Бачу, 16. век
- Хамам у Нишкој тврђави, 15. век
- Стари хамам у Новом Пазару, 15. век
- Стари хамам у Призрену, 17. век*
- Хамам у Сокобањи, 15. век

Хамам у Сокобањи

*Косово и Метохија се тренутно налази под управом УНМИК-а на основу Резолуције Савета безбедности УН1244.

Туристичка организација Београда
www.tob.co.rs

Туристичка организација општине Бољевац
tooboljevac@open.telekom.rs

Туристичка организација Врања
www.tovranje.org.rs

Туристичка организација Ниша
www.visitnis.com

Туристичка организација Новог Пазара
www.tonp.rs

Туристичка организација града Новог Сада
www.novisad.travel

Туристичка организација општине Пирот
www.topirot.com

Мостови, чесме ...

Мостови, чесме и друге грађевине од јавног значаја најчешће су биле део задужбинског комплекса неког угледника османске државе. Њихови архитектонски стилови разликују се у зависности од начина рада мимара (архитекта), али и од дела Царства у којем су подизани. На нашим просторима је сачуван велики број разноврсних објеката, од којих издвајамо:

- Турбе Шеих Мустафе, Београд
- Чесма Мехмед-паше Соколовића, Београд
- Турбе Дамад Али-паше, Београд
  - Стари мост, Врање
  - Чесма Ђеренка, Врање
  - Ђеле кула, Ниш
- Две старе турске чесме у Лединцима, Нови Сад
  - Гробље Газилар са турбетом, Нови Пазар
  - Бегов мост, Станичење у Пироту

* Турбе = гробница

Чесма Ђеренка, Врање

Свакодневни наш живот

Оријентална култура у Србији, али и на Балкану у целини, присутна је у свакодневном животу. То се огледа, пре свега, кроз употребу још увек великог броја турцизама и навике у исхрани, које се најбоље дефинишу као „балканска кухиња“.

Речи као *јастук*, *кашика*, *џезва*, *вишња*, *чај* итд. толико су се одомаћиле у српском језику да се чак и не осећају као позајмљенице.

Поједина јела и зачини усвојени из те источњачке културе укрстили су се са неким локалним јелима и зачинима и прерасли у специфичне, српске специјалитете. Посетилац наших, балканских простора моћи ће да проба месо на роштиљу – скари, мангалу, сарму, разноврсне свеже салате, баклаве, ратлук... Јешће туршију, суво воће, кисело млеко, јогурт... И уживаће.

ОСМАНСКО КУЛТУРНО НАСЛЕЂЕ У СРБИЈИ

Издавач:
Туристичка организација Србије
Чика Љубина 8, 11 000 Београд
Тел.: +381 11 6557 100
Факс: +381 11 2626 767
е-пошта: office@serbia.travel
www.srbija.travel

 [turisticka.organizacija.srbije](https://www.facebook.com/turisticka.organizacija.srbije)   [serbiatourism](https://www.pinterest.com/serbiatourism) [serbia](https://www.youtube.com/serbia)

За издавача: Марија Лабовић, в.д. директора
Уредник: Смиљана Новичић
Текст: Проф. др Ема Миљковић
Дизајн: Маријана Маркоска
Фотографије: Драган Боснић, Бранко Јовановић, Слава Мићић,
Срђан Вељовић, Драган Вилдовић
Картографска подлога: Меркур СВ
Консултант за карту: др Олгица Миљковић
Лектура: Нада Драгишић
Штампа: Службени гласник, Београд
Прво издање на српском језику, 2016.
Тираж: 3.000
ISBN 978-86-6005-453-3

СР - Каталогизација у публикацији - Народна библиотека Србије,
Београд

338.48(497.11)(036)
930.85(497.11)

МИЉКОВИЋ, Ема, 1972-
Османско културно наслеђе у Србији / [текст Ема Миљковић ;
фотографије
Драган Боснић ... [и др.]]. - 1. изд. на срп. језику. - Београд :
Туристичка организација Србије, 2016 (Београд : Службени
гласник). - [12]
стр. : фотогр. ; 24 см. - (Културно благо Србије)

Кор. насл. - Податак о аутору преузет из колофона. - Тираж 3.000.

ISBN 978-86-6005-453-3

а) Културна добра - Србија б) Србија - Водичи
COBISS.SR-ID 220852236

УДРУЖЕЊА ТУРИСТИЧКИХ АГЕНЦИЈА У СРБИЈИ

YUTA - Национална асоцијација туристичких агенција
www.yuta.rs/sr/receptiva/clanice-odbora-receptiva.asp

КУЛТУРНО БЛАГО СРБИЈЕ

ОСМАНСКО КУЛТУРНО НАСЛЕЂЕ У СРБИЈИ

